

2005. – 150 с.; 2. Іноземні робітники і непостійна робота: довідник щодо прав. – Udine, Pellegrini-P Cerchio, 2008. – 24 с.; 3. Юськів Б.М. Глобалізація і трудова міграція в Європі [Текст]: монографія / Богдан Миколайович Юськів. – Рівне: видавець О.М. Зень, 2009. – 479 с.; 4. Ярмистий М. Міграційна політика як засіб забезпечення національних інтересів України: аналіз сучасного стану та перспективи вдосконалення / М. Ярмистий // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових статей. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – Вип. 486–487. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. – С. 236–240; 5. Герасименко О. Сучасна українська еміграція до Італії та зародження нової української діаспори // Українська газета. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.gazetaukrainska.com/ukra-nska-tal-ya/suchasna-ukrainsko-d-aspori](http://www.gazetaukrainska.com/ukra-nska-tal-ya/suchasna-ukrainska-em-grats-ya-do-tal-ta-zarodzhennya-novo-ukrainsko-d-aspori); 6. Козачок М. Перший крок до захисту прав українських іммігрантів в Італії – знання законів / М. Козачок // Українська газета. – 2008. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/aktualne/pershiy-krok-do-zachistu-prav-ukra-nskich-mm-grant-v-v-tal-znannya-zakon-v>; 7. Кривульченко О. Українці-заробітчани в Італії: умови праці та соціальне становище / О.Кривульченко // Українська газета. – 2003. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/kordon/migration/2003/kryvulch.htm>; 8. Кудрик Н. Податкова дилема заробітчан [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/1734442.html>; 9. Пономарева О.

Українська імміграція в Італії: проблематика та перспективи // Українська газета. – 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gazetaukrainska.com/ukra-nska-tal-ya/ukra-nska-mm-grats-ya-v-ital-problematika-ta-perspektivi>; 10. Щодо динаміки показників рівня життя населення України у 2007 році [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/Desember/14.htm>; 11. Щодо обміну досвідом з питань співробітництва з державами Європейського Союзу та іншими державами у сфері трудової міграції [Електронний ресурс]. – 2010. – Режим доступу: <http://www.migration-info.org.ua/articleshowprint/?id=1>; 12. Demografia in Cifre / Istat – Istituto Nazionale di Statistica [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://demo.istat.it/>.

Lillia Istratiy

On the Issue of Ukrainian Immigration to Italy

The current article highlights the reasons of Ukrainians illegal immigration to Italy in late 20 – early 21st centuries; it includes some statistics on correlation between the Ukrainians and immigrants from other countries and their settlement in the country. The author pays much attention to social and legal issues of the Ukrainian immigrants in Italy. The fact that Italian authorities recognized the phenomenon of mass migration from Ukraine to Italy gives hope the government will increase the amount of work permits for Ukrainians.

Key words: Italy, migration, illegal migration, labour migration, Ukrainian immigrants, immigration policy, residence permit, foreign workers, social and economic rights.

© Роман Коцан

(м. Луцьк)

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

Транскордонне співробітництво України і Польщі зародилось у глибоку давнину і на думку автора пройшло такі етапи у своєму розвитку: «зародковий», «соціалістичний», «аналітичний», «конструктивний». Кожному етапу були властиві специфічні напрями співпраці, формування системи правового, організаційно-управлінського забезпечення фінансової підтримки. У перспективі транскордонне співробітництво України і Польщі перейде у найвищу фазу, яка буде притаманна «інтеграційному» етапу, що сприятиме інтеграції України до європейського простору.

Ключові слова: етапи транскордонного співробітництва, напрями транскордонної співпраці, прикордонні території, Україна, Польща.

Транскордонна співпраця у країнах Європи зараз є важливим внеском у зміцнення демократичної та політичної стабільності у регіоні, а також інструментом зміцнення економічного рівня країн, їх культурного та соціального розвитку. Транскордонне співробітництво у країнах Центральної та Східної Європи має свої особливості. Співпраця України і Польщі (як типових представників регіону) викликала становлення різних організаційних форм та розвиток специфічних напрямів транскордонного співробітництва, формування сис-

теми організаційно – управлінського забезпечення, фінансової підтримки тощо. Тому, прослідковуючи тут генезу зародження і становлення транскордонного співробітництва, можна говорити про виділення його певних етапів або періодизацію, яка дозволить краще зрозуміти причини і наслідки транскордонної співпраці в українсько-польському прикордонні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблематики засвідчує про значний інтерес до розвитку транскордонного співробітництва. Історичний процес еволюції транскордонної співпраці у Центральній та Східній Європі представлений науковими доробками українських і польських науковців, зокрема таких, як В.С. Будкін [6; 7], О. Дорохіна [8], І. Журба [9], Є. Кіш [17], М. Лендєл [17], В.І. Пила [20], С. Сіок [21] та інших. Проте думки вчених розходяться щодо періоду зародження транскордонних зв'язків між країнами та історичних етапів цього процесу в регіоні.

Метою нашої публікації є періодизація історичного процесу розвитку транскордонного співробітництва України і Польщі як типових представників Центральної та Східної Європи на основі врахування передумов і чинників цього процесу, а також характеристика кожного з виділених етапів співпраці.

На відміну від Західної Європи транскордонне співробітництво у країнах Центральної та Східної Європи було обмеженим та неефективним. У цих країнах транскордонний процес відбувався поступово, з певною динамікою на різних кордонах, залежно від багатьох зовнішніх умов та внутрішніх чинників, ситуації у державах, що межують між собою. Транскордонні процеси формувались під впливом зовнішніх умов: світової політики, економічної кон'юнктури, зміни регіональних доктрин, розвитку регіональних і інтеграційних процесів у Центральній і Східній Європі, формування наддержавних і субрегіональних утворень. Тому, прослідковуючи генезу зародження і становлення транскордонного співробітництва у вищезгаданому регіоні, можна говорити про виділення його певних етапів із специфічною діяльністю, наслідками і динамікою транскордонного процесу. Проте думки вчених розходяться щодо періоду зародження і виникнення транскордонних зв'язків між країнами Центральної і Східної Європи та історичних етапів цього процесу у регіоні. У зарубіжній та українській науковій літературі зустрічається виділення від двох до шести етапів транскордонної співпраці, з різними її видами, напрямками, механізмами і динамікою.

Досить поширеним є виділення двох етапів розвитку транскордонної співпраці: налагодження контактів між органами місцевого самоврядування суміжних держав і встановлення певних напрямів співпраці та безпосереднє встановлення організаційних форм, умов та фінансових засад співробітництва [17, с. 103; 19]. Деякі автори, узагальнивши досвід дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців, стверджують, що транскордонне співробітництво у Центральній та Східній Європі пройшло чотири етапи: репродуктивний (1950-1968 рр.); частково пошуковий (визначення стратегій розвитку) етап (1968-1980 рр.); аналітичний (розробка і забезпечення програм транскордонного розвитку) етап (1980-1993 рр.); творчий етап (з 1993 р. по сьогоднішній день) [9]. Часто при виділенні етапів транскордонного співробітництва береться за основу динаміка цього процесу. Існує думка щодо виділення шести етапів транскордонної співпраці у Центральній та Східній Європі: цілковита відсутність відносин; обмін інформацією; узгодження; співробітництво; гармонізація; інтеграція [21].

Досвід виділення наведених вище етапів транскордонної співпраці, характерних для регіону Центральної та Східної Європи, дав нам можливість виділити історичні етапи становлення транскордонного процесу між прикордонними територіями України і Польщі (як типових представників регіону).

Україна і Польща є тими країнами, які мають спільне історичне минуле, переплетення політичних, економічних, етнічних, релігійних і культурних процесів. Історія транскордонного співробітництва засвідчує, що воно пов'язане із співробітництвом прикордонних територій межуючих країн, яке

зародилось в глибоку давнину. Тому, на нашу думку, говорити про цілковиту відсутність транскордонних відносин між Україною і Польщею, або про розвиток цього процесу тільки у новітній період (початок 90-х років ХХ століття) неправомірно. Вважаємо, що перші ознаки транскордонного (прикордонного) співробітництва криються в аграрних транскордонних відносинах. Це перший – «зародковий» етап транскордонного співробітництва України і Польщі, який тривав від найдавніших часів до ХХ століття.

Перший – «Зародковий» етап транскордонного співробітництва України і Польщі. На прикордонних територіях українських земель здавна переважав західний вектор спілкування з сусідніми народами і державними утвореннями практично в усіх відношеннях, зокрема, у торговельно-економічному, духовному, культурному. Цю особливість історичної, політологічної, економічної, міжнародної пов'язують, насамперед, зі своєрідними цивілізаційними умовами – існуванням обширного праслов'янського середовища, що склалося на території теперішньої України та Середньої і Центральної Європи в епоху міді-бронзи (III – II тисячоліття до н. е.), у рамках якого закладалась і матеріальна культура західноукраїнського прикордоння [1, с. 171; 10, с. 94-96; 11, с. 50-56; 12, с. 10; 13, с. 10-12; 18, с. 1-16]. Західний вектор спілкування, що був визначальним для територій українського прикордоння, сприяв виникненню і формуванню співробітництва прикордонних територій межуючих країн. Воно зумовлювалось логікою здійснення людських контактів, обміну товарами та економічного співробітництва з мінімальними витратами, у тому числі і транспортними. Тому витоки прикордонної і транскордонної діяльності, на нашу думку, криються в аграрних відносинах, формами яких були обмін сільськогосподарською продукцією, допомога у збиранні врожаю, обмін знаряддями праці. Наявність аграрних транскордонних відносин є переважаючим для «зародкового» етапу розвитку українсько-польського транскордонного співробітництва. Поглибленню останнього сприяла двостороння співпраця України і Польщі, неперервне і активне спілкування між ними на основі тогочасного міжнародного права і законодавчих актів, що з'являлись в ході такої взаємодії. Найбільш сприятливими періодами для усталення зв'язків вважаємо період формування держави від X ст. до 1795 р. та відновлення державності 1918 -1939 рр. (для Польщі) і Княжу добу (IX – XIV ст.); Козацьку добу (друга пол. XVI – XVII ст.), Українську революцію (1917 -1920 рр.) – для України.

Другий – «соціалістичний» етап транскордонної співпраці українських і польських прикордонних територій розпочався у 40-х рр. ХХ ст. (після Другої світової війни) і тривав до кінця 80-х рр. Становлення українсько (радянсько) – польських стосунків проходило зі значним відхиленням від існуючого на той час юридичного досвіду і традицій міжнародної практики організації і здійснення міждержавних

відносин. Партійно-державне керівництво СРСР від самого початку почало формувати свою систему міждержавних стосунків, у якій переважали не організаційно-правові, а партійно-політичні чинники, демократичні ж елементи рівноправності учасників договірному процесу підмінялися вольовими, диктаторськими рішеннями. Авторитарні наміри керівництва СРСР переслідували головну мету – встановлення правового диктату на міжнародній арені, зокрема і в Центрально-Східній Європі, до якої входила й Польща. Україні (УРСР) на той час відводилась роль виконавця широкомасштабних програм радянсько-польського співробітництва різних напрямів: економічних, гуманітарних, культурних, наукових і інших.

Первинною формою прикордонних зв'язків цього етапу була переписка між партійними органами, державними установами, громадськими організаціями, обмін вітальними телеграмами з нагоди національних свят та інших важливих подій, а також особиста переписка між представниками різних професій, учнями шкіл і навчальних закладів. Перші прикордонні контакти встановлено у серпні-вересні 1956 р. між Львівським і Волинським обкомом КП України та Люблінським воєводським комітетом ПОРП із дозволу ЦК КПРС і ЦК ПОРП. Ця сфера контактів постійно розширювалась і набула великої популярності серед населення по обидва боки кордону – в тогочасних умовах «закритості», «таємності» це набула чи не найсприятливіша можливість для масового спілкування [2, ф. – Р. 1965, оп.1., 9, 42, л.6; 3; 14, с.146; 16, с. 3-17]. До кінця аналізованого нами «соціалістичного» етапу – розвитку транскордонного співробітництва широкого розповсюдження в українсько-польському прикордонні набули такі форми зв'язків: 1) безпосередні контакти між спорідненими промисловими і сільськогосподарськими підприємствами, установами науки, культури, освіти, видавництвами, редакціями газет і журналів, телерадіокомітетами; 2) зустрічі і мітинги на кордоні з приводу знаменних дат Польщі (ПНР) і України (УРСР) або СРСР; 3) спільне закладання парків і садів дружби; 4) туристичний обмін, спортивні змагання, особисті поїздки до родичів або знайомих; 5) обмін молодіжними групами, групами студентів, школярів. Проте всі ці можливості взаємодіяв обмежувались суворою регламентацією партійних органів, які були і організаторами, і безпосередніми виконавцями всіх програм такого обміну. Слід зазначити, що для цього етапу характерними були також зв'язки і співпраця між опозиційними та дисидентськими силами, що потребує окремого глибокого дослідження.

«Аналітичний» етап (1980 рр. – початок 1990-х рр.) – це якісно новий етап розвитку всіх напрямів співробітництва, в тому числі транскордонного, що реалізувався вже в умовах незалежної України і демократичної Польщі. Ці дві сусідні держави намагались налагодити регіональну, транскордонну, галузеву співпрацю. Підставами для цього був розрив установлених зв'язків, адже на початку 90-х рр.

відбувалися зміни у зовнішній та внутрішній політиці цих держав. Унаслідок цього українсько-польська співпраця на рівні регіонів, яка тривалий час залишалася не використаним резервом, тепер могла оперативним і суттєво заповнити вакуум, який утворився в ділових стосунках між обома країнами, але для цього необхідно було сформувати нормативно-правову базу. Якраз цей етап транскордонної співпраці і характеризувався стрімким формуванням юридичного забезпечення транскордонної співпраці, визначенням засад, механізмів і інструментів співробітництва. Зазначимо, що протягом 1991 – 1993 рр. особлива динамічність і плідотворність була характерною для договірному процесу. Тоді було прийнято близько 50 міждержавних документів, що стосувалися правових і змістових питань налагодження регіональної, прикордонної і транскордонної співпраці. Внаслідок цього один із важливих напрямів інтенсифікації українсько-польських відносин – транскордонне співробітництво – одержав правову підставу і можливість подальшого розвитку. Подамо вибірково хроніку подій цього періоду:

- 13. 10. 1990 р. підписано перший міждержавний акт – Декларацію про принципи та основні напрями розвитку польсько-українських відносин, який започаткував новий етап розгортання транскордонного процесу;

- 18.12.1991р. з ініціативи польської сторони в Замості було проведено регіональну нараду представників прикордонних воєводств Польщі і областей України, за підсумками якої сторони підписали Протокол намірів про співпрацю, що знаменувало відновлення традиційних польсько-українських прикордонних зв'язків;

- У травні 1992 р. відбулась конференція у м. Ниредьгаза (Угорщина) де було внесено пропозицію об'єднати українську, польську, угорську ініціативи і, таким чином, сформувати Карпатський єврорегіон;

- 18.12.1992 р. за результатами комісії з питань міжрегіонального співробітництва було підписано Угоду «Про співробітництво прикордонних воєводств-областей Польщі й України», в якій вперше визначено правовий статус суб'єктів прикордонного співробітництва, чітко окреслено контактні зони по обидва боки кордону;

- 1993 р. ознаменував у транскордонному співробітництві новий етап – Україна приєдналась до Європейської ринкової конвенції про основні принципи між територіальними громадами або органами влади, що означало реальну можливість підписання угод між місцевими і регіональними органами влади і стало поштовхом для розгортання транскордонного процесу;

- 24.05.1993 р. між Урядами України та Польщі була підписана Угода про міжрегіональне співробітництво, у якій йшлося про орієнтири майбутнього співробітництва прикордонних областей України та Польщі в рамках Карпатського та Бузького єврорегіонів – більш структурованих і самостійних в організаційно – право-

вому відношенні формувань. Навіть вибіркова хроніка подій цього етапу свідчить про певні юридичні досягнення на шляху оформлення українсько-польського транскордонного співробітництва і виведення регіональної співпраці на якісно новий, вищий, сучасний рівень.

На наступному «конструктивному» етапі (з середини 1990-х рр. по сьогоднішній день) відбувається транскордонна співпраця різного спрямування, розробляються і реалізуються спільні проекти і програми на регіональному і локальному рівнях, які дають можливість вирішувати проблеми прикордонних територій, що сприяють підвищенню рівня їх соціально-економічного розвитку і ролі у державі, створюються євро регіони, як найефективніші форми транскордонної співпраці. Наведемо короткий вибірковий хронологічний огляд подій цього етапу.

- 14.02.1993 р. у Дебрецені (Угорщина) було підписано базову Угоду про створення Карпатського євро регіону, як механізму співробітництва між органами державної влади прикордонних регіонів. Так створено першу подібну асоціацію в Центральній і Східній Європі. Її статут підтвердив налаштування членів нового угруповання сприяти розвитку транскордонного зв'язку на його території, вирішенню проблем розвитку інфраструктури і туризму, створенню сучасної функціональної структури економіки регіону, розширенню європейського і євроатлантичного співробітництва тощо. Таким чином, визначились орієнтири майбутнього співробітництва прикордонних областей Польщі та України і відбулось прискорення процесу створення ще одного євро регіону – «Буг» [15].

- 29.09.1995 р. у Волинській облдержадміністрації відбулось підписання двосторонньої Угоди про створення транскордонного об'єднання євро регіону «Буг».

- 29.10.1995 р. на черговій зустрічі у Холмі було створено найвищий орган об'єднання євро регіону «Буг» – Раду, до якої увійшло по п'ять представників від кожної зі сторін, а також президію об'єднання, що складається з двох членів – по одному від кожної зі сторін.

- 25.01.1996 р. на засіданні Ради Карпатського євро регіону (Егер, Угорщина) було затверджено положення про Секретаріат даного об'єднання.

- 24.04.2002 р. було прийнято Програму розвитку євро регіонів і утворено Міжвідомчу комісію з питань розвитку транскордонного співробітництва та євро регіонів (затверджену Постановою КМ України №587 від 29.04.02).

- 24.06.2004 р. ухвалено Закон України «Про транскордонне співробітництво», у якому розглянуто умови і джерела фінансування транскордонної співпраці, а також підготовку програм такого співробітництва [4].

- 24.10.2006 р. відповідно до Регламенту Європейського парламенту та Ради ЄС № 1638/2006 щодо загальних положень Європейського інструменту сусідства і партнерства Україна стала учасницею програм прикордонного співробітництва ЄСІП-

окремого типу програм зовнішньої допомоги ЄС, що будуть спільно реалізовуватись у 2007 – 2013 рр. країнами-членами ЄС та їх сусідами:

- 27.12.2006 р. Постановою КМ України було затверджено Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2007 – 2010 рр., метою якої є активізація розвитку соціально-економічних, науково-технічних, екологічних, культурних та інших зв'язків між суб'єктами транскордонного співробітництва.

Зі вступом країн-учасниць євро регіонів «Карпатського» та «Буг» у 2004 р. і 2007 р. до ЄС східний кордон цієї авторитетної і привабливої інституції збігся із західним кордоном України. Це суттєво вплинуло на роль і місце даних євро регіонів в системі співпраці України із Польщею та ЄС у цілому. Якщо досі Євро регіонам за участю українських і польських прикордонних територій була відведена локальна функція транскордонної інтеграції, то тепер євро регіони виконують принципово нову роль вищої організаційної форми транскордонної співпраці на нових східних кордонах ЄС. Це дає сподівання Україні на залучення до євроінтеграційних процесів. Тому, на нашу думку, правомірним є виділення перспективного «інтеграційного» етапу транскордонної співпраці між Україною та Польщею.

На «інтеграційному» етапі транскордонного співробітництва існують інтегровані програми регіонального розвитку. Вони є інструментом досягнення повної інтеграції, використовуючи транскордонний ринок праці, території транскордонного економічного розвитку, транскордонних технологічних інновацій.

Висновки. Транскордонне співробітництво між прикордонними територіями України і Польщі зароджувалось поступово і розвивалось під впливом багатьох зовнішніх умов і внутрішніх чинників. Автор вважає логічним виділення окремих еволюційних етапів транскордонного співробітництва України і Польщі зокрема, країн Центральної та Східної Європи загалом, а саме «зародкового», «соціалістичного», «аналітичного», «конструктивного». Зокрема йдеться про становлення організаційних форм, розвиток напрямів співпраці, правові засади співробітництва, системи управлінського забезпечення, позитивні ефекти співпраці тощо. У перспективі транскордонне співробітництво перейде у найвищу фазу, яка буде притаманна «інтеграційному» етапу. Українсько-польська транскордонна співпраця цього етапу сприятиме інтеграції України до європейських та євроатлантичних структур.

Джерела та література:

1. Архив Юго-Западной России – Ч.5 – Т.1. – К., 1869; 2. Государственный архив Волынской области; 3. Archiwum KW PZPR w Lublinie, wydział propagandy, 1966/7; 4. Закон України «Про транскордонне співробітництво від 24.06.2004 р.», № 1861 – IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.gada.kiev.ua>; 5. Постанова КМУ «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співро-

бітництва на 2007 – 2010 рр.» // Урядовий кур'єр. – 2007. – 17 січ. – С. 23 – 24; 6. Будкин В.С. Проблемы развития приграничных экономических отношений СССР с европейскими странами – членами СЭВ: Науч. докл. / АН УССР, Ин-т социал. и экон. пробл. зарубіж. стран. – К.: ИСЭПЗС, 1988. – 51 с.; 7. Будкин В.С. Социалистическая интеграция: пути углубления / В.С. Будкин, Б.Г. Дякин. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 158 с.; 8. Дорохина О. Европейский опыт трансграничного сотрудничества / О. Дорохина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: – http://scir.org.ge/russian/analytic/round_five/print/dorokhina.htm; 9. Журба І.Є. Етапи розвитку транскордонного співробітництва країн Центральної та Східної Європи / І.Є. Журба // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2008. - № 6. – С. 184–190; 10. Зашкільняк Л.О. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів / Л.О. Зашкільняк, М.Г. Крикун. – Л.: Видавництво Львівського університету ім. І.Франка, 2002. – 752 с.; 11. Ісаєвич Я.Д. Галицько-Волинське князівство / Я.Д. Ісаєвич // Історія України / За ред. Смоля В.А. – К.: Альтернативи, 1997. – С. 50 – 56; 12. Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970. – 745 с.; 13. Історія міст і сіл Української РСР. Львівська область. – К.: Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1968. – 980 с.; 14. Калениченко П.М. Граница дружбы и мира. О советско-польском приграничном сотрудничестве. 1956 – 1979 / П.М. Калениченко, В.П. Колесник. – Львов: Высшая школа, 1980. – 189 с.; 15. Карпатський євро регіон [Електронний ресурс]. – Режим доступа: – http://www.carpathianfound.action.org/cf/web/branch_ua/index.jsp?id=8; 16. Колесник В. Волинь - Замость, Люблін, Холм: прикордонні контакти в 2-й половині ХХ століття / В. Колесник // Україна-Польща: історія і

сучасність, Зб. наук. статей і спогадів пам'яті П.М. Калениченка (1925 -1983). – Ч.2. – К.: Наук. думка, 2003. – С. 3 – 17; 17. На шляху до Європи. Український досвід євро регіонів: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід / Є.Кіш, О. Вишняков, М. Лендєл та ін.; За ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – К.: Логос, 2000. – 224 с.; 18. Пелешишин Н.А. Древнее население Западной Волыни в III тысячелетии до н.э. (Культура воронковидных сосудов) / Н.А. Пелешишин. – К., 1967; 19. Прямые связи в экономическом сотрудничестве стран-членов СЭВ / В.Р. Сиденко, С. Шаренков, Г.А. Шепелюк и др.; Отв. ред. В.С. Будкин, В. Иванова / АН УССР, Ин-т социал. и экон. пробл. зарубіж. стран. – К.: Наук. думка, 1990. – 198 с.; 20. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / За наук. ред. В.І. Пили. – Хмельницький: Вид-во ХУУП, 2006. – 412 с.; 21. Ciok Stanislaw. Pogranicze polsko-niemieckie / Stanislaw Ciok // Problemy wspolpracy trans-graniczney. – Warszawa, 2004.

Roman Kotsan

Stages of Trans-Border Cooperation Development between Ukraine and Poland

The article deals with some issues of trans-border cooperation between Ukraine and Poland that started long ago and in the author's view passed through such stages in its development: «embryonic», «socialistic», «analytical», «constructive». Each stage can be characterized by specific directions of cooperation, legislative, institutional and financial provisions. In the future Ukrainian-Polish trans-border cooperation will develop into the most intensive stage – «integration» that will promote integration of Ukraine into the EU.

Key words: trans-border cooperation stages, directions of trans-border cooperation, border territories, Ukraine, Poland.

© Вероніка Круглашова
(м. Чернівці)

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА ВИБОРАМИ В РОСІЙСЬКІЙ ФЕДЕРАЦІЇ

У статті аналізується нормативно-правова база функціонування інституту міжнародного спостереження за виборами в Російській Федерації. Міжнародне спостереження за виборами, з формально-юридичної точки зору, являє собою комплексний інститут права, який для свого повноцінного функціонування вимагає відповідного правового поля, а також чіткої регламентації. У законодавчій базі Російської Федерації він знайшов своє чітке відображення у різноманітних законах, постановах ЦВК, міжнародно-правових зобов'язаннях перед міжнародними організаціями, двосторонніх угодах між країнами.

Ключові слова: вибори, спостереження, міжнародні стандарти, право, міжнародні організації.

Відома фраза Йосифа Сталіна про те, що не важливо як голосують, а важливо, як рахують, є дуже співзвучно із іншою, сказаною колишнім президентом Нікарагуа Анастасіо Самосо-молодшим своєму опоненту: «Ви

виграли вибори, а я – підрахунок голосів». Такого роду розмірковування чинє найкраще демонструють те, що самої підтримки населення є недостатньо, не менш важливою є власне процедури голосування та підрахунку голосів, їх чесність та відкритість.

Довіра до інституту виборів у сучасних пострадянських країнах, у тому числі Російській Федерації, є невисокою. Однак порушення виборчого законодавства не є специфічною проблемою ні Росії, ні держав пострадянського простору. Цілком ймовірно, що фальсифікації існують стільки ж, як і самі вибори, і ця проблема актуальна для всього світу, у тому числі країн розвинутої демократії. Добре відомий випадок, коли президент Ліберії Чарльз Кінг в 1927 році знову прийшов до влади, «перемігши» на виборах кандидата від Народної партії Томаса Фолкнера. За офіційними даними, за Кінга проголосувало 234 тисячі людей, що в 15,5 рази перевищило число зареєстрованих виборців.